

بسم الله الرحمن الرحيم

انقلاب اسلامی و روانشناسی سیاسی امام خمینی (ره) و کارتر

سید صادق حقیقت^۱

سید موسی موسوی^۲

---

^۱ -دانشیار علوم سیاسی دانشگاه مفید، قم، ایران. ss.haghighat@gmail.com
^۲ -کارشناس ارشد علوم سیاسی. mosavi9090@yahoo.com

چکیده:

روانشناسی سیاسی یکی از رهیافت‌هایی است که می‌توان بر اساس آن به درک بهتری از چگونگی وقوع انقلاب اسلامی رسید. امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی، محمد رضا پهلوی، جیمی کارتر رییس جمهور وقت ایالات متحده آمریکا نقش‌هایی اساسی در جریان وقوع انقلاب اسلامی به عنوان رهبر و شاه ایفا نمودند.

در این تحقیق با استفاده از روش تحلیل محتوا و روش کتابخانه‌ای و کشف سبک رهبری امام خمینی، جیمی کارتر خواسته‌ایم چگونگی وقوع انقلاب اسلامی را به وجه بهتری تفسیر کنیم. محمد رضا شاه از بدو تولد اتکا به حمایت آمریکا را با خود میدید و این عدم استقلال وی در تصمیم‌گیری نقش مهمی به ریاست جمهوری ایالات متحده آمریکا می‌داد. رییس جمهور وقت آمریکا جیمی کارتر به علت ماهیت ساختاری سیاست خارجی در آمریکا و ویژگی‌های شخصیتی خود که فردی خود شکوفا و آرمان خواه بود و در عمل روش رهبری (رفاقتی) مبتنی بر مصالحه را در دستور کار خود قرار داده بود؛ اما به علت نداشتن اعتماد به نفس کافی و خود باوری در جهت توانایی کنترل رویدادها و عدم احساس نیاز به قدرت در سطح بالا و در نتیجه عدم توانایی انطباق آرمانها و واقعیتها درمسأله انقلاب اسلامی ایران نتوانست حمایت روانی و فکری منسجم و هدفمندی نسبت به محمدرضا شاه ارائه دهد. نهایتاً در جمع بندی خود و متحدانش در نشست گوادالوپ به عدم کفایت و برکناری شاه رای داد و سعی در برقراری ارتباط با انقلابیون نمود. اما در مقابل رهبری انقلابیون به دست فردی به نام حضرت امام خمینی بود: فردی خود شکوفا، با نگرشی نهادینه شده الهی، عرفانی و خدامحور و شخصیتی نفوذ ناپذیر در راه انجام وظیفه که همان اجرای دستورات الهی بود، با اعتماد به نفس و توانایی کنترل رویدادها در سطح بالا و توانایی اش در انطباق آرمانها و واقعیت، توانست موج عظیم اعتراضات و مخالفت با سیاست های شاه را در بجهت وقوع انقلاب اسلامی رهبری نماید و با بسیج ملت ایران در جهت اهداف خود انقلاب اسلامی را به پیروزی برساند.

واژه‌های کلیدی: روانشناسی سیاسی، انقلاب اسلامی، امام خمینی (ره)، کارتر، رهبری

به اعتقاد والتر لیپمن: بزرگترین خطای تفکر سیاسی ما این است که بدون اشاره به انسان بخواهیم از «علم سیاست» سخن بگویم (فتحی، ۱۳۸۱، ص ۷). نخبگان سیاسی بویژه رهبران و ویژگیهای شخصیتی آنها کلید فهم بسیاری از اسرار نهفته در رخداد‌های سیاسی و اجتماعی هستند، انقلاب اسلامی ایران بی نظیرترین انقلاب در نوع خود در جهان میباشد که علل وقوع آن از جهات بسیاری مورد بررسی قرار گرفته است اما در سطح تحلیل خرد، به هر دلیل در درجه اهمیت پایین تری نسبت به سایر مسائل قرار گرفته است و این امر را میتوان از مقایسه تعداد کتب و مقالاتی که نقش شخصیت‌ها را بصورت روانشناسانه، در رابطه با وقوع یا تفسیر انقلاب اسلامی بررسی کرده، نسبت سایر مسائل مشاهده کرد.

یکی از راههای شناخت و فهم شخصیت و چارچوب رفتاری رهبران سیاسی تحلیل محتوای بیانات، مصاحبه‌ها و سخنرانی‌های آنان، بویژه آن قسمت از این حرکات و بیانات رئیس‌جمهور و یا سایر رهبران که توسط رسانه‌های عمومی ثبت و ضبط می‌شود از اهمیت بالایی برخوردار است. چنین مستنداتی می‌تواند مبنایی برای کشف برخی وجوه ناشناخته شخصیت این سیاستمداران را فراهم آورد. در این روش ارزیابی شخصیت رهبر و به ویژه کشف سبک رهبری، ارجحی بودن اهمیت زیادی در صحت نتایج دارد، به عبارتی مصاحبه‌ها و نطق‌هایی که مورد استفاده قرار می‌گیرد باید نطق‌هایی بدون طرح قبلی و فی‌البداهه باشند. لازم به ذکر است که برای استفاده از نرم افزار باید متن مصاحبه‌ها به صورت انگلیسی باشد.

برای تسریع در ارزیابی تحلیل صفات و کد عملیاتی، یک نرم افزار رایانه‌ای به نام **پروفایلر** طراحی شده است، که کار محاسبه و امتیاز دهی در تحلیل صفات و کد عملیاتی را بر اساس سخنرانی‌ها و یا مصاحبه‌ها را انجام می‌دهد (پاشایی، ۱۳۸۸، ص ۱۱۴). در ادامه پژوهش روند تحلیل صفات و چگونگی کشف سبک رهبری سیاستمداران و رهبران توضیح داده خواهد شد. بوسیله تحلیل محتوای آنچه که رهبران سیاسی می‌گویند، ما می‌توانیم در باره‌ی تصویر عمومی چنین رهبرانی، حتی وقتی آنها در دسترس ما نیستند، مطالب زیادی به دست آوریم.

امام خمینی (ره) به عنوان امام و رهبر انقلاب اسلامی و جیمی کارتر ریاست‌جمهور وقت ایالات متحده آمریکا و تأثیر گذارترین نخبه خارجی و بزرگترین حامی روانی خارجی محمد رضا شاه پهلوی به عنوان شخص اول دولت شاهنشاهی ایران در خلال سالهای (۱۳۵۵-۱۳۵۹) بود. (طاهری، ۱۳۸۹، ص ۸۴-۸۳) پرواضح است که فهم و درک و کشف ویژگیهای شخصیتی، نوع رهبری آنها می‌تواند از رهیافت روان‌شناختی بسیاری زوایای پنهان وقوع انقلاب اسلامی پرده برداشته و از دریچه روانشناختی به باز فهمی عملکرد آنان در هنگامه وقوع انقلاب اسلامی بپردازد. در همین راستا این پژوهش به منظور پر کردن خلا موجود در زمینه تحلیل روانشناختی انقلاب اسلامی و با استفاده از دو نظریه تحلیل صفات هرمان و کد عملیاتی، که هر یک از منظری جداگانه به تحلیل صفات رهبری پردازند، در نظر دارد تا ضمن تحلیل روان‌شناختی ویژگیهای شخصیتی امام خمینی (ره) رهبر انقلاب اسلامی و جیمی کارتر رئیس‌جمهور وقت ایالات متحده، وقوع انقلاب اسلامی را به نحو شایسته تری تفسیر نماید.

سبک رهبری^۱:

با رشد سریع و پیشرفت در تکنولوژی تغییر در سازمانها و ادارات و پیچیدگی آن‌ها و شرکت مردم در تصمیم‌گیری‌های دولت و درگیری سران دولت‌ها و رهبران با مسائل داخلی و بین‌المللی، آمادگی برای انتخابات بعدی و... فرصت‌ها و تهدیدهایی در نظام بین‌الملل درک و ساخته می‌شود. سبک رهبری ویژه‌ای که رهبران انتخاب می‌کنند در انتخاب روش برخورد با تهدیدات خارجی و داخلی و هم‌چنین ماهیت تصمیم‌گیری آنها تأثیر بسزایی می‌تواند داشته باشد. باربر^۲ معتقد است که سبک رهبری اغلب نتیجه‌ای از رفتارهایی است که در کسب اولین موفقیت رهبر موثر بوده‌اند؛ این رفتارها در طول زمان چنانچه رهبر به آنها در کسب موفقیت‌های دوم و سوم و به همین طریق اعتماد کند، تقویت می‌شوند (گرنشتین اف ای، ۱۹۶۹، ص ۳۰-۲۰). اصطلاح سبک رهبری به معنی طریقه‌ای است که در آن رهبران با جهان اطراف خود ارتباط برقرار می‌کنند.

از نظر هرمان کیفیت پاسخ به سوالات زیر نقش اصلی در تعیین سبک رهبری آنها داشته است که عبارتند از:

۱_ رهبران سیاسی چگونه نسبت به محدودیت‌های سیاسی واکنش نشان می‌دهند_ محدودیت‌های را می‌پذیرند و یا آن‌ها را به چالش می‌کشند؟

۲_ نسبت به اطلاعات دریافتی چگونه برخورد می‌کنند- آیا اطلاعات دریافتی را گلچین می‌کنند و یا نسبت به دریافت هرگونه اطلاعات باز عمل می‌کنند؟

۳- به چه دلایلی رهبران به دنبال کسب مقام و موقعیت هستند- آیا آن‌ها توسط یک محرک درونی در پی مقام می‌روند و یا بوسیله ارتباطاتی که با دیگر اعضای برجسته سیاسی دارند این اقدام شکل می‌گیرد؟ ترکیب این پاسخ‌ها سبک‌های رهبری ویژه‌ای را شکل می‌دهد.

رهبرانی که مستعد به چالش کشیدن محدودیت‌ها هستند تمایل بیشتری به برخورد در یک موقعیت شاخ به شاخ دارند. دوست دارند راه حلی سریع برای یک موضوع بیابند، قاطع باشند و با تمام نیرو با مشکل مواجه شوند. ویژگی‌های شخصیتی آن‌ها در پاسخ به رویدادها در حد زیاد قابل پیش‌بینی است، از نظر آن‌ها محدودیت‌ها غیر قابل عبور نیستند، تمایل دارند تصمیم‌ها را تحت کنترل خود بگیرند. اما کسانی که نسبت به زمینه پاسخ‌گویی بیشتری دارند محیط‌همدلانه‌تری را نسبت به محیط اطرافشان برقرار می‌کنند و با علاقه نسبت به چگونگی ارتباط با اجزاء درباره حوادث قضاوت می‌کنند و به دنبال حامیان‌شان هستند. در داد و ستدها بازترند کارها را سبک و سنگین می‌کنند، اهل مصالحه‌اند، و احتمالاً بر روی موضوعات به صورت مورد به مورد متمرکز می‌شوند. انعطاف‌پذیری و زمانبندی سیاسی و وفاق عمومی از ابزارهای مهم رهبری آن‌هاست.

رهبرانی که نسبت به اطلاعات بسته عمل می‌کنند به عنوان عمل‌گرا تعریف می‌شوند و به دنبال اطلاعات و افرادی هستند که به تعریف آن‌ها از موقعیتشان دفاع می‌کنند. رهبرانی که نسبت به اطلاعات بازتر عمل می‌کنند راهنمایی‌پذیرتر گزارش شده‌اند.

۱-Leadership style

۲- Barber

هم مشکل را تعریف و هم موقعیت را بوسیله بررسی موقعیت و اهمیت آنچه دیگران از آن دفاع می کنند انجام می دهند شناسایی میکنند.

روش هایی که رهبران در پیش می گیرند متاثر از انگیزه های آنان است. انگیزه باعث می شود تا رهبران ضمیر خود آگاه و نا خود آگاه خود را در جهت رسیدن به اهداف خود برنامه ریزی می کنند. بررسی نتایج نشان می دهد که رهبران یا بوسیله علایق درونی - یک دلیل ویژه با یک مسئله ، یک ایدئولوژی- به حرکت در می آیند یا بوسیله نوع معینی از بازخورد آنچه در محیطه اطرافشان وجود دارد - مقبولیت قدرت ، حمایت ، پایگاه و ... به تحسین در می آیند. دانستن درباره چگونگی واکنش رهبران نسبت به محدودیت ها ، دریافت اطلاعات، انگیزه برای اقدام بر محیط سیاسی به ما در یافتن سبک رهبری کمک می کند. جدول ۱: سبک های رهبری را نشان می دهند.

جدول ۱: سبک رهبری به عنوان تابعی از پاسخ گویی به محدودیتها، میزان باز بودن نسبت به اطلاعات، و

انگیزه کسب مقام (هرمان، ۲۰۰۲، ص ۸-۴)

انگیزه		میزان باز بودن نسبت به اطلاعات	واکنش نسبت به محدودیتها
تمرکز بر مشکلات	تمرکز بر ارتباط		
توسعه طلب ^۱ : (تمرکز بر گسترش محدوده کنترل رهبری، دولت و حکومت)	مبشر ^۲ : (تمرکز بر تشویق دیگران به همراهی با رسالت فرد، و بسیج دیگران حول پیام اوست)	بسته بودن نسبت به اطلاعات	چالش با محدودیتها
مستقل فعال ^۳ : (تمرکز بر حفظ قابلیت مانور خود و دولت و استقلال در جهانی که بطور پیوسته سعی در محدود سازی هر دو دارد)	فرمان دهنده ^۴ : (تمرکز بر حفظ مقام خود و دولت و مقبولیت آن نزد دیگران بوسیله درگیر شدن در فعالیتهایی که اعتبار دولت را بالا می برد.)	باز بودن نسبت به اطلاعات	چالش با محدودیتها
گام به گام ^۵ : (تمرکز بر بهبود اقتصاد و امنیت دولت با گامهای تدریجی و اجتناب از موانعی که در طول مسیر ناچارا بوجود می آیند)	نافذ ^۶ : (تمرکز بر ایجاد روابطی مبتنی بر همکاری با سایر دولتها و حکومتها به منظور ایفای نقش رهبری. فرد از طریق همکاری با دیگران می تواند بیش از آنچه به تنهایی	بسته بودن نسبت به اطلاعات	پذیرش محدودیتها

1 - expansionistic

2 - evangelistic

3 - actively independent

4 - directive

5 - incremental

6 - influential

			ممکن است بدست آورد)
پذیرش محدودیتها	باز بودن نسبت به اطلاعات	فرصت طلب ^۱ : (تمرکز بر ارزیابی آنچه که در موقعیت و زمینه فعلی امکان پذیر است، با توجه به چیزی که فرد خواستار دستیابی به آن است و آنچه موکلان مهم به او اجازه خواهند داد)	رفاقتی ^۲ : (تمرکز بر مصالحه در مورد تفاوت ها و اجماع سازی خواهد بود و بر کسب اعتبار و مقام از طریق قدرتمند سازی دیگران و مشارکت در پاسخ گویی)

در تحلیل صفات بمنظور کشف سبک رهبری ابتدا به حداقل ۵۰ پاسخ به سوالاتی که در طی مصاحبه های مطبوعاتی مطرح شده است و حجم هر یک از پاسخ ها از یکصد کلمه یا بیشتر تشکیل شده باشد، نیاز است. پاسخهای کمتر از این تعداد محقق را با مشکلات زیادی مواجه خواهد کرد. این پاسخ ها و مصاحبه ها باید کل دوران تصدی رهبر را پوشش دهد. به علاوه مصاحبه ها باید از مجموعه ی مختلفی از موضوعات انتخاب شده باشد. به عبارت دیگر: موضوعات متنوعی را در بر گیرد.

مبنای این تحقیق ارتباط کیفیت صفات شخصیتی رهبر با رفتار سیاسی است. این صفات اطلاعاتی درباره ی انگیزه رهبران در عمل و نحوه ی برخورد با محدودیت ها و چگونگی فرآیند دریافت اطلاعات را به ما خواهد داد. بررسی این صفات به ما خواهد گفت: اول اینکه شخص چقدر می تواند بر آنچه اتفاق می افتد تاثیر بگذارد، بعلاوه امتیاز نیاز به قدرت نشان خواهد داد که رهبر هنگام برخورد با محدودیت ها چگونه رفتار خواهد کرد آنها را خواهد پذیرفت و یا آن ها را به چالش خواهد کشید. دوم اینکه: امتیاز صفات پیچیدگی شناختی و اعتماد به نفس برای ما معین خواهد کرد که رهبران در برخورد با اطلاعات باز عمل خواهند کرد یا خیر؟

در مرحله سوم امتیاز قوم گرایی، بی اعتمادی به دیگران، و تمایل بر ترجیح انجام وظیفه نسبت به رابطه میان گروهی برای ما انگیزه اقدام عملی رهبر را در اقدامات سیاسی مشخص خواهد کرد. اما آنچه معیار بررسی و تحلیل امتیازات به دست آمده از صفات رهبران در این روش می باشد، قیاس امتیازات با نتایج حاصل از ۸۷ رئیس دولت از نقاط مختلف جهان و ۱۲۲ رهبر دولتی از خاورمیانه، آفریقا، شوروی سابق و کشورهای صنعتی غربی می باشد. با چنین مقایسه ای است که تحلیل گر می تواند تشخیص دهد یک رهبر در چه صفاتی نمره بالایی گرفته است، و در کدام نمره پایین کسب کرده است. صفاتی که در تحلیل صفات برای کشف سبک رهبری مد نظر قرار میگیرد، به قرار ذیل میباشد.

الف: "باور به توانایی کنترل رویدادها" و "نیاز به قدرت"

بواسطه دو صفت بالا، واکنش رهبر به محدودیت ها مورد ارزیابی قرار میگیرد که در جدول شماره ۱۲ این رابطه و نسبتها بوضوح ارائه شده است.

1 - opportunistic

2 - collegial

جدول ۲. واکنش رهبران به محدودیتها

باور به توانایی کنترل رویدادها		نیاز به قدرت
بالا	پایین	
محدودیتها را به چالش می کشد اما در انجام آن کمتر موفق می شود زیرا در استفاده از قدرت خیلی مستقیم و باز عمل می کند؛ کمتر می تواند با مهارت مردم را اداره کند و به دنبال تنظیم پشت صحنه برای داشتن تاثیر مطلوب هستند.	پذیرش محدودیت ها؛ کار با چنین پارامترهایی برای رسیدن به اهداف؛ مصالحه و سازش و دستیابی به وفاق عمومی مهم است	پایین
چالش با محدودیتها؛ مهارت در نفوذ مستقیم و غیر مستقیم؛ می داند آنچه آنها می خواهند و مسئولیت آنچه اتفاق می افتد را به عهده می گیرد	چالش با محدودیتها؛ با روشهای غیر مستقیم راحت ترند—دوست دارند در پشت صحنه باشند؛ پشت سر پادشاهی که قدرت در دست اوست جایی که آنها فرایند ها را طراحی کنند ولی پاسخ گوی نتایج نباشند	بالا

ب: "پیچیدگی شناختی" و "اعتماد به نفس"

پیچیدگی شناختی و اعتماد به نفس دو صفت دیگری هستند که از نظر هرمان، میزان آنها می تواند ما را به سوی فهم عملکرد رهبران در نوع واکنش نسبت به پذیرش اطلاعات در یافتی از دیگران هدایت می کند. در جدول ۳ چگونگی این رابطه توضیح داده شده است.

جدول ۳: چگونگی تعیین باز یا بسته بودن عملکردی نسبت به اطلاعات

باز بودن یا بسته بودن	میزان پیچیدگی شناختی و اعتماد به نفس
باز	پیچیدگی شناختی < اعتماد به نفس
بسته	اعتماد به نفس < پیچیدگی شناختی
باز	پیچیدگی شناختی و اعتماد به نفس هر دو بالا
بسته	پیچیدگی شناختی و اعتماد به نفس هر دو پایین

ج: انگیزه کسب مقام و موقعیت (تمرکز بر وظیفه یا تمرکز بر رابطه میان فردی):

در ارزیابی علت انگیزش رهبران ما به دنبال این سوال هستیم که آیا رهبر بوسیله مشکلات برا نگیخته می شوند یا در روابط با دیگران؛ سه خصوصیت تمرکز بر وظیفه، قوم گرایی و بی اعتمادی به دیگران، باید مورد بررسی قرار گیرند تا جواب سوالات بالا بدست آید.

د: انگیزه نسبت به جهان (دیگران)

در بحث انگیزه رهبران برای تصدی مقام و قدرت دو مسئله دیگر را نیز باید مد نظر داشت. یکی فرصتها و تهدیداتی که او از محیط دریافت می کند و دیگری فرصتهایی که در ارتباط با همکاری و ارتباط با دیگران شکل می گیرد. جدول زیر نحوه محاسبه انگیزه انگیزه عمل و قبول مقام و موقعیت رهبران را نشان می دهد.

جدول ۴: روش ارزیابی انگیزه عمل و قبول مقام و موقعیت

امتیاز تمرکز بر وظیفه	انگیزه برای پذیرش رهبری
بالا	تاکید بر حل مشکلات
متوسط	هم حل مشکلات و هم رابطه بسته به زمینه
پایین	تاکید بر رابطه میان فردی

و: "قوم گرایی" و "بی اعتمادی نسبت به دیگران"

قوم گرایی و بی اعتمادی به دیگران نیز دو صفتی هستند که انگیزه رهبران نسبت به جهان را در عرصه بین الملل را توضیح میدهد، جدول ذیل تاثیر کیفیت این صفات را بر رفتار سیاسی دولتمردان نشان میدهد.

جدول ۵: انگیزه نسبت به جهان

بی اعتمادی نسبت به دیگران		قوم گرایی
بالا	پایین	
جهان مستعد مناقشه درک می شود، اما چون کشورهای دیگر نیز دارای محدودیت در آنچه می خواهند انجام دهند دیده می شوند، بعضی انعطاف پذیری ها در پاسخ ها امکان پذیر است؛ باین حال، رهبران باید با هوشیاری تحولات در عرصه بین الملل را رصد کنند و محتاطانه آماده اقدامات دشمن باشند در حالی که منافع کشور خود را تعقیب می کنند. (تمرکز بر بهره گیری از فرصتها و ایجاد روابط با	جهان یک محیط تهدید آمیز نیست؛ تعارضات به عنوان چهارچوبی خاص تلقی می شوند و به صورت مورد به مورد واکنش نشان می دهند؛ رهبران درباره کشور خود اعتراف می کنند، مانند بسیاری از کشورها، که دارد محدودیتهای معینی که محدود می کند آنچه یک فرد می خواهد انجام دهد؛ به علاوه، برخی حوزه های بین المللی برای همکاری با دیگران هم ممکن است و هم	پایین

حفظ هوشیاری)	شدنی. (تمرکز بر بهره‌گیری از فرصتها و روابط)	
سیاستهای بین الملل متمرکز شده اند حول دشمنانی که دیده می شوند به عنوان "شیطان" و قصد در گسترش ایدئولوژی خود و یا توسعه قدرت خود به ضرر دیگران دارند؛ رهبران درک می کنند که آنها دارند یک ضرورت اخلاقی برای مقابله با این دشمنان؛ به عنوان یک نتیجه، آنها به احتمال زیاد مواجهه می شوند با خطرات و بکار می گیرند رفتار بسیار تهاجمی و جسارت آمیز. (تمرکز بر از بین بردن تهدیدات و حل مشکلات)	در حالی که نظام بین الملل یک بازی با حاصل جمع صفر است، رهبران بر این نظرند که آن محدود شده است توسط هنجارهای بین المللی؛ و با این حال، رقیبا به عنوان تهدید ذاتی درک می شوند و مقابله راهی برای محدود کردن تهدید و بالا بردن قابلیت‌های کشور در وضعیت مناسب به نظر می رسد. (تمرکز بر مقابله با تهدید و حل مشکلات حتی با وجود برخی موقعیتها که فرصتی ارایه نمی دهند)	بالا

کد عملیاتی

کد عملیاتی رویکردی است برای مطالعه رفتار رهبران سیاسی که شاید از باورهای سیاسی یا مجموعه گسترده تری از باورها که در شخصیت آنها نهادینه شده یا از فرهنگ جامعه نشات می گیرد. جورج استدلال کرد که کد عملیاتی یک رهبر باید محدود به نظام باورهای سیاسی او باشد که در آن بعضی عناصر (باورهای فلسفی^۱) به تشخیص رهبر برای عمل در متن کمک می کند و بعضی دیگر از عناصر (باورهای ابزاری^۲) راهبردها و تاکتیکهای موثرتر را برای دستیابی به اهداف تجویز می کند.

کد عملیاتی با استفاده از نتایج آماری، الگوهای احتمالی رفتار رهبر را در سطوح مختلف تصمیم گیری تفسیر و پیش بینی خواهد کرد، در این پژوهش تاکید بر بکارگیری، بررسی و محاسبه کد عملیاتی از طریق سوالات ده گانه جورج می باشد.
(گرنشتین اف ای، ۱۹۶۹، ص ۳۰-۲۰)

سوالات ده گانه جورج درباره باورهای کد عملیاتی

P) باورهای فلسفی	
P-1	ماهیت اساسی سیاست و تعارضات سیاسی و تصویر مخالف
P-2	چشم انداز عمومی برای کسب ارزشهای بنیادین سیاسی فرد
P-3	حدی که نتایج سیاسی قابل پیش بینی است
P-4	حدی که رهبران سیاسی می توانند بر پیشرفتهای تاریخی تاثیر بگذارند و نتایج را کنترل کنند
P-5	نقش شانس
I) باورهای ابزاری	

1 - philosophical beliefs

2 - instrumental beliefs

1-1	بهترین رویکرد برای انتخاب اهداف اقدام سیاسی
1-2	چگونه می توان چنین اهداف عینی را به موثرترین وجه دنبال کرد
1-3	بهترین رویکرد برای محاسبه، کنترل و پذیرش خطرات اقدام سیاسی
1-4	موضوع زمان بندی اقدام
1-5	فایده و نقش وسایل پیشبرد علایق فرد

ارزیابی کد عملیاتی بدین صورت است که: نرم افزار پروفایلر نمرات مربوط به هر باور را باتوجه به متن هایی که به آن ارائه میشود، محاسبه میکند و تفسیر آنها نیز در جداولی مانند جدول زیر انجام میشود. برای نمونه: (P-1) ماهیت جهان سیاست رانشان میدهد. شاخص تعادل برای ماهیت جهان سیاست (P-1) و جهت گیری راهبردی (I-1) بین عدد ۱۰۰- (دشمنی بی نهایت) و ۱۰۰+ (دوستی بی نهایت)، به وسیله محاسبه تعداد افعال منفی منهای تعداد افعال مثبت و حاصل تقسیم بر تعداد کل افعال منفی و مثبت بدست می آید. جداول بالا ارزش وابسته به هر شاخص را نشان می دهد. اعداد نزدیک به هر یک از شاخص ها بر مبنای همان شاخص تفسیر می شوند

1- P- ماهیت جهان سیاست (خصمانه/دوستانه)

خصمانه					دوستانه				
خیلی	بسیار	قطعا	قدری	مخلوط	قدری	قطعا	بسیار	خیلی	
-۱۰۰	-۰.۷۵	-۰.۵۰	-۰.۲۵	۰.۰	+۰.۲۵	+۰.۵۰	+۰.۷۵	+۱۰۰	

سایر باورهای ده گانه جورج نیز مانند نمونه فوق محاسبه و تفسیر میشوند.

سبک رهبری امام(ره)

در ابتدا با استفاده از مصاحبه های جمع آوری شده از امام خمینی و ارائه به نرم افزار پروفایلر، نمرات امام خمینی را برای هفت صفت شرح داده شده مذکور محاسبه شد. سپس بر اساس نمرات بدست آمده، که در جدول شماره ۱۱ قابل مشاهده است سبک خاص رهبری ایشان را حدس زده شد. سپس شخصیت سیاسی امام خمینی را در محیطی که در آن اقدام می کرد مورد ارزیابی قرار داده شد. دامنه این پژوهش محدود میشود به سالهای (۱۳۵۹-۱۳۵۵) یعنی دوران حساس و تاریخی انقلاب اسلامی که مصادف است با دوران ریاست جمهوری جیمی که کارتر نماینده حزب دموکرات ایالات متحده آمریکا بود. ویژگیهای شخصیتی امام خمینی(ره) و تاثیر نمرات صفات فردی بر سبک رهبری و کد عملیاتی ایشان نیز در این بازه زمانی بحث می شود.

برای کشف سبک رهبری امام خمینی (ره)، از مصاحبه ها و سخنرانی های حضرت امام (ره) که در کتاب صحیفه امام جمع آوری شده است و به جهت اهمیت آن توسط موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) به دو زبان انگلیسی و عربی ترجمه شده است؛ استفاده شد.

نکته قابل ذکر دیگر آنکه سعی شده است که داده های منتخب از میان مصاحبه ها و سخنرانی ها در تاریخ چند سالی که جیمی کارتر ریاست جمهوری ایالات متحده امریکا را بر عهده داشته است، انتخاب شود تا در صورت امکان بتوانیم نوع رهبری امام خمینی (ره) را با کارتر بصورت تقابلی مقایسه نماییم.

پس از کد گذاری مصاحبه ها، نمره کلی محاسبه شده برای هر یک از صفات هفت گانه به وسیله نرم افزار پروفایلر بدست آمد، سپس نمرات ایشان با سایر شخصیتها و رهبران جهان مقایسه شد. بدون انجام چنین مقایسه ای، قضاوت در مورد بالا یا پایین یا متوسط بودن امتیازات صفات یک رهبر خاص بنیان ضعیفی دارد.

موضوع تصمیم گیری این است که چه گروهی از رهبران را به عنوان گروه مقایسه یا معیار انتخاب کنیم. جدول ۱۱ نمرات صفات هفت گانه برای نمونه ۸۷ نفری روسای دولت و نمونه ۱۲۲ نفری از رهبران سیاسی از نقاط مختلف را نشان می دهد. این جدول میانگین یا متوسط هر صفت ویژه را برای دو نمونه از رهبران نشان می دهد، به علاوه نمراتی که انحراف معیار پایین و بالای هر یک از امتیازات را نشان می دهد. اگر رهبر تحت مطالعه نمره ای بالاتر از نمره انحراف معیار گروه نمونه داشته باشد آن رهبر دارای نمره ای بالا در آن ویژگی می باشد؛ اگر نمره رهبری کمتر از نمره انحراف معیار گروه نمونه باشد آن رهبر در آن ویژگی دارای نمره پایین می باشد. اگر امتیازات رهبر در اطراف میانگین نمونه قرار بگیرد، او نمره متوسط در آن ویژگی دارد. نمونه ۸۷ نفری روسای دولت رهبران ۴۶ کشور از همه اطراف جهان را نمایندگی می کند؛ نمونه ۱۲۲ نفری رهبران نیز از ۴۸ کشور جهان می باشد و نمونه ۸۷ نفری روسای دولت، اعضای کابینه، رهبران انقلابی، روسای مجلس، رهبران احزاب مخالف را شامل می شود. نمونه ها در بردارنده رهبرانی هستند که از سال ۱۹۴۵ تا ۱۹۹۹ در مقام قدرت بوده اند.

حال با استفاده از جداول و مباحث ارایه شده در بالا درباره صفات و سبک رهبری برای ایجاد نیم رخ^۱ امام خمینی (ره) زمینه فراهم است. احتمالاً به محدودیت ها چگونه پاسخ می دهد (نمرات باور او به توانایی کنترل حوادث و نیاز به قدرت)؟ میزان باز بودن او نسبت به اطلاعات چقدر است (نمرات اعتماد به نفس و پیچیدگی شناختی)؟ ماهیت انگیزه امام برای حرکت به سمت قدرت و نفوذ چیست؟ (نمرات صفات تمرکز بر وظیفه به علاوه قوم گرایی و بی اعتمادی نسبت به دیگران)؟ با توجه به اینکه آیا امام بیشتر محدودیت ها را به چالش می کشد یا آنها را می پذیرد، نسبت به اطلاعات بیشتر باز است یا بسته، و انگیزه حرکتش دورنی است یا بیرونی، می توانیم سبک رهبری ویژه ای را که او به احتمال زیاد از خود نشان می دهد تعیین کنیم. در جدول شماره ۱۱ نمرات امام به اضافه نمرات گروه های نمونه، نمایش داده شده است.

جدول شماره ۱۱: گروههای مقایسه بالقوه و نمرات امام خمینی

ویژگی شخصیتی	نمونه ۸۷ نفری روسای دولت ها	نمونه ۱۲۲ نفری رهبران سیاسی	نمرات امام (ره)	تفسیر نمرات امام
باور به توانایی کنترل رویدادها	میان = ۰.۴۴ پایین > ۰.۳۰ بالا < ۰.۵۸	میان = ۰.۴۵ پایین > ۰.۳۳ بالا < ۰.۵۷	۰.۳۱	پایین
نیاز به قدرت	میان = ۰.۵۰ پایین > ۰.۳۷	میان = ۰.۵۰ پایین > ۰.۳۸	۰.۲۸	پایین

^۱ - profile

		بالا < ۰.۶۲	بالا < ۰.۶۲	
اعتماد به نفس	پایین ۰.۳۶	میان = ۰.۵۷ پایین > ۰.۳۴ بالا < ۰.۸۰	میان = ۰.۶۲ پایین > ۰.۴۴ بالا < ۰.۸۱	
پیچیدگی شناختی	بالا ۰.۵۸	میان = ۰.۴۵ پایین > ۰.۳۲ بالا < ۰.۵۸	میان = ۰.۴۴ پایین > ۰.۳۲ بالا < ۰.۵۶	
تمرکز بر وظیفه	میان ۰.۵۲	میان = ۰.۶۲ پایین > ۰.۴۸ بالا < ۰.۷۶	میان = ۰.۵۹ پایین > ۰.۴۶ بالا < ۰.۷۱	
قوم گرایی	پایین ۰.۱۸	میان = ۰.۴۳ پایین > ۰.۳۴ بالا < ۰.۵۳	میان = ۰.۴۲ پایین > ۰.۳۲ بالا < ۰.۵۳	
بی اعتمادی نسبت به دیگران	پایین ۰.۹	میان = ۰.۳۸ پایین > ۰.۲۰ بالا < ۰.۵۶	میان = ۰.۴۱ پایین > ۰.۲۵ بالا < ۰.۵۶	

با توجه به نمرات جدول شماره ۱۱ چه تفسیری از نیم رخ امام خمینی امکان پذیر است؟ در جدول ۱۲ چندین تفسیر از نمرات نیم رخ امام (ره) با استفاده از مدل ایجاد شده توسط هرمان ارایه شده است. این ترکیب مدلها بطور عام ترجیحات سیاست امام و سبک رهبری احتمالی او را پیش بینی می کند. در حالی که تفسیر امتیازات بالا و پایین نسبتا آسان و سر راست است، تفسیر امتیازات متوسط نیاز به شرح و بسط بیشتری دارد. امتیازات متوسط برای صفات نشان می دهد که در شرایط خاص (موضوعات، دوره های زمانی، در حضور مخاطبان خاص)، یک رهبر شاید نوعی رفتار که دارای امتیازات بالا یا پایین است، نشان دهد (هرمان، ۱۹۹۹، ص ۹).

با اتکا به مفهوم سبک رهبری به عنوان یک تابع از پاسخ گویی به محدودیتها، باز بودن نسبت به اطلاعات، و انگیزش شرح داده شده در نظریه هرمان، (امتیاز پایین در "نیاز به قدرت"؛ و همچنین امتیاز پایین در "باور به توانایی بر کنترل حوادث") انتظار می رود که امام به سمت پذیرش محدودیتها پیش برود. نمره متوسط او در ویژگی تأکید بر وظیفه یا رابطه میان فردی (تأکید بر انجام یک کار در برابر تأکید بر حفظ گروه) نشان می دهد که امام (ره) هم برحل مشکل و هم بر ارتباطات در زمینه های مختلف تمرکز خواهد کرد. یعنی اینکه بنا به موقعیت ممکن است بر ارتباطات یا حل مشکلات تمرکز نماید. در نهایت، نمره بالای امام در پیچیدگی شناختی نسبت به اعتماد به نفس، باز عمل کردن، نسبت به اطلاعات دریافتی و حساسیت نسبت به زمینه را نشان میدهد.

با توجه به نمرات محاسبه شده، زمانی که امام (ره) برحل مشکلات تمرکز می کند (تأکید بر وظیفه بیش از تأکید بر حفظ گروه است) انتظار می رود که او سبک رهبری فرصت طلب را در اجرای سیاست ها از خود نشان دهد. در مقابل، وقتی بر حفظ گروه تمرکز دارد، ارایه یک سبک رفاقتی از ایشان مورد انتظار است.

به عبارت دقیق ترمی توانیم بگوییم که هرگاه امام(ره) بر حل مشکلات تمرکز می کند سبک رهبری "فرصت طلب" مبتنی بر: تمرکز بر ارزیابی آنچه که در موقعیت و زمینه فعلی امکان پذیر است، با توجه به چیزی که فرد خواستار دستیابی به آن است و آنچه موکلان مهم به او اجازه خواهند داد، بوده و در مقابل هرگاه تاکید ایشان بر حفظ گروه بیشتر از تمرکز بر حل مشکلات و انجام وظیفه باشد، سبک رهبری "رفاقتی" مبتنی بر تمرکز بر مصالحه در مورد تفاوت ها و اجماع سازی و تاکید بر کسب اعتبار و مقام از طریق قدرتمند سازی دیگران و مشارکت در پاسخ گویی، خواهد بود.

کد عملیاتی امام (ره):

کد عملیاتی امام خمینی (ره) با استفاده از سخنرانی های عمومی ایشان در طول جریان انقلاب اسلامی (۱۳۵۵-۱۳۵۹) توسط نرم افزار پروفایلر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج بدست آمده در جدول: ۱۳ آورده شده است، که در ادامه به تفسیر نتایج خواهیم پرداخت.

جدول ۱۳: نمرات کد عملیاتی امام خمینی(ره)

باورهای فلسفی		نمرات	تفسیر
P-1	ماهیت جهان سیاست	۰.۱۲	اندکی دوستانه است
P-2	تحقق پذیری ارزشهای سیاسی	۰.۰۱	ترکیبی از خوشبینی و بدبینی
P-3	پیش بینی پذیری آینده سیاسی	۰.۱۰	بسیار کم
P-4	کنترل بر پیشرفت تاریخی الف) کنترل خود ب) کنترل دیگری	۰.۱۷	کم
		۰.۸۳	بسیار بالا
P-5	نقش شانس	۰.۹۸	بسیار بالا
باورهای ابزاری		نمرات	
I-1	رویکرد راهبردی نسبت به اهداف	+۰.۴۳	همکاری قطعی
I-2	تعقیب تاکتیکی اهداف	+۰.۱۵	قدری همکاری می طلبد
I-3	جهت گیری ریسک	۰.۲۷	ریسک پذیری کم
I-4	انعطاف پذیری تاکتیک ها از طریق زمان بندی اقدام الف) همکاری/تعارض ب) کلمات/کردار	۰.۵۳	انعطاف پذیری متوسط
		۰.۳۷	انعطاف پذیری متوسط

مطلوبیت کم	۰.۰۷	مطلوبیت ابزار	I-5
مطلوبیت کم	۰.۰۷	الف) پاداش	
مطلوبیت بسیار زیاد	۰.۵۶	ب) وعده	
مطلوبیت کم	۰.۰۹	ج) درخواست/پشتیبانی	
مطلوبیت کم	۰.۰۸	د) مخالف/مقاومت	
مطلوبیت کم	۰.۰۹	ح) تهدید	
		ط) تنبیه	

نمرات باورهای فلسفی امام خمینی (ره) در جدول بالا نشان می دهد که: ایشان ماهیت جهان سیاست (P-1) را اندکی دوستانه می بیند. او همچنین درباره چشم اندازها برای تحقق ارزشهای اساسی سیاسی (P-2) ترکیبی از خوش بینی و بد بینی دارد البته به نسبت برابر (بنا به موقعیت، در برخی شرایط خوشبین و در برخی شرایط بد بین است). امام پیش بینی پذیری آینده سیاسی (P-3) را بسیار پایین می داند، همچنین درجه کنترل خود بر پیشرفت تاریخی (P-4a) را کم ارزیابی میکند اما در حد بالایی به کنترل بر پیشرفت تاریخی از طریق دیگران، اعتقاد دارد (ایشان بیشتر به نقش جمع و گروه در تغییرات و پیشرفتهای تاریخی معتقد هستند تا نقش فردی خودشان). ارزیابی امام خمینی (ره) از نقش شانس در سیاست بسیار بالا است، این یعنی اینکه: در انجام هر امری که شانس موفقیت آن بسیار بالا باشد دست به اقدام خواهد زد.

نمرات باورهای ابزاری امام (ره) در جدول ۱۳ نشان می دهد که باور امام در جهت گیری بهترین راهبرد (I-1)، همکاری بالا است که با تاکتیک (I-2) قدری همکاری جفت شده است. جهت گیری عمومی ریسک (I-3) ایشان یک که جهت گیری قاطعی است، نشان می دهد که ایشان از ریسک گریزی بالاتری نسبت به دیگر رهبران برخوردار است. تمایل امام (ره) به انعطاف پذیری بین تاکتیک های همکاری و تعارض (I-4a) متوسط است. همچنین تمایل انتقال بین تاکتیک کلمات و کردار (I-4b) نیز متوسط است. شاخص های مطلوبیت ابزار (I-5) نشان می دهد که تکیه ایشان بر درخواست/پشتیبانی، از مطلوبیت بسیار بالایی برخوردار است، ابزار پاداش، وعده، مخالفت، تهدید، و تنبیه همگی از مطلوبیت کم برخوردارند. به عبارتی این ابزارها از نظر ایشان مطلوبیت خود را دارند اما به مقدار کم. نهایتاً باید گفت: مهمترین ابزار در دستگاه فکری امام استفاده از پشتیبانی مردم، یا به قول ایشان "وحدت کلمه" است.

روی هم رفته، نمرات شاخص های کلیدی برای خود و دیگری در جدول ۱۳ نشان می دهد که باورهای امام خمینی (ره) از یک رویکرد همکاری قطعی نسبت به جهت گیری راهبردی (I-1) نسبت به اهداف و یک سطح کنترل بر پیشرفت تاریخی (P-4b) بالا نسبت به دیگران پشتیبانی می کند. او ماهیت جهان سیاست (P-1) را اندکی دوستانه می بیند و بر یک سطح کنترل (P-4a) پایین به خود نسبت می دهد. این تصویر دوگانه از خود و دیگری و تمایل متوسط به تاکتیک های انتقال (I-4) نشان می دهد که تاکتیک ها و راهبرد های امام (ره) نسبتاً پایدار است.

میزان روایی نتایج نرم افزار پروفایلر:

در روش تحلیل محتوا نرم افزار نیم رخ رهبری رهبران را در سیاست هایشان، بر اساس فراوانی برخی افعال، یا کلمات، زمان و... نشان می‌دهد و به صفات از پیش تعیین شده بر اساس مصاحبه‌ها و سخنرانی‌های (امام) نمره می‌دهد، باید توجه داشت در به کار گیری این گونه نرم افزارها کمال دقت و حساسیت انجام گیرد؛ چرا که این گونه نرم افزارها فقط طبق آن برنامه‌ای که طراح برایش تعریف کرده کارمشخصی را انجام می‌دهد؛ به همین خاطر در وجه اول احتمال اشتباه باید لحاظ گردد، و در وجه دیگر باید توجه کافی به عدم انعطاف پذیری نرم افزار نسبت به شناخت موارد خاص که ممکن است به آن مواجه شود، مبذول داشت.

پس از تحلیل و بررسی نتایج نرم افزار و انطباق با متن زندگی ایشان، در نتایج نرم افزار مغایرت آشکاری با واقعیت‌های زندگی امام خمینی (ره) و منش و سیره ایشان وجود داشت، برای کشف و بررسی علت این مغایرت شروع به واکاوی فرآیند انجام شده پرداختیم. مغایرت‌ها در نتایج و متن زندگی امام (ره) به قرار ذیل می‌باشد:

۱- پذیرش محدودیت ۲۱- اعتماد به نفس پایین ۳- سطح اندک کنترل "خود" بر پیشرفت تاریخی، از مواردی بود که هیچ تناسبی با شخصیت و زندگی ایشان نداشت.

پس از دقت نظرها و جمع آوری تحقیقات، نتایج قابل توجهی به دست آمد:

در علم روانشناسی اجتماعی مبحثی به نام اسناد وجود دارد که یکی از راه‌های ادراک اجتماعی و ادراک رفتار دیگران است. اما برخی علل باعث درک نادرست از رفتار دیگران میشود که خطای اسنادی نامیده میشود. خطاهای اسناد که در منابع غیر اسلامی آمده است عبارتند از: ۱- خطای بنیادی اسناد ۲- اثر عامل - ناظر ۳- سوگیری خدمت به خود

اما عامل چهارمی که در منابع روانشناسی اجتماعی با نگرشی بر منابع اسلامی دیده میشود اسناد موفقیّت به خداوند است که در صفاتی مانند توکل، توسل و اخلاص و... دیده میشود (آذربایجانی و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۷۹-۷۷).

"ایشان در اندیشه و در کلام، پیروزی انقلاب اسلامی را خواست خدا میدانستند نه حاصل زحمات خودشان". (ستوده، ۱۳۷۱، ص ۲۳۸-۲۳۷). در شخصیت افرادی همچون امام (ره) ویژگی توکل به خدا آنچه ن نهادینه شده که خود را محو در خالق می‌بیند و هر آنچه از موفقیت و پیروزی به وقوع می‌پیوندد آنرا به خدا اسناد می‌دهد.

به نظر می‌رسد کلماتی مانند "ما"، "اسلام"، و "خداوند" در ادبیات امام خمینی (ره) وزنی برابر با "من" به معنای مورد نظر طراح نرم افزار پروفایلر دارد. در همین راستا به منظورات ثابت مدعای خود متن‌های داده شده به نرم افزار مورد ارزیابی و بررسی مجدد قرار گرفت. و نتایج موجود در جدول شماره ۱۵ بدست آمد. همین امر باعث شده که نمره ی "اعتماد به نفس"، "مرکز کنترل" و "نیاز به قدرت" در نمرات به دست آمده نرم افزار فوق برای امام خمینی پایین تر از حد واقعی محاسبه گردد و منتج به این نتیجه گردد که نتوانیم نتیجه کامل و صحیحی از نرم افزار پروفایلر برای تعیین نوع رهبری ایشان مبتنی بر واقعیات به دست آوریم. فراوانی و درصد استفاده از این کلمات در جدول ذیل مؤید این نظریه است.

در جدول ذیل فراوانی برخی کلمات به همراه فراوانی نسبی جهت فهم دقیق تر علل مغایرت نمرات نرم افزار پروفایلر و واقعیات موجود در شخصیت امام خمینی قرار داده شده است.

جدول شماره ۱۵: فراوانی کلمات

کلمات	فراوانی	فراوانی نسبی
"خود"	۵۰۰	٪ ۹
"ما"	۱۲۲۵	٪ ۲۷
"اسلام"	۴۹۷	٪ ۸.۹۹
"خداوند"	۴۵۳	٪ ۹.۰۱
"دیگری"	۱۸۲۰	٪ ۴۰

از لحاظ منطقی این گونه می توان استنباط کرد هر گاه در یک قضیه مقدمه ها صحیح نباشد نمی توان انتظار داشت نتایج نیز صحیح باشد. در مسئله بررسی شخصیت امام خمینی، نتایج به دست آمده یعنی نمرات برخی صفات، مغایر واقعیات مشاهده شده در زندگی ایشان است در نتیجه برای فهم نحوه ی رهبری ایشان نمی توان نتایج این نرم افزار را بطور کامل استفاده کرد.

نرم افزار پروفایلر ابزار نسبتاً خوبی برای ارزیابی نوع رهبری و بدست آوردن باورهای فلسفی رهبران از طریق سخنان، نطق ها و مصاحبه ها است اما این نرم افزار برای رهبرانی که از درجه ایمان به خدا و توکل بسیار بالایی برخوردارند، نمیتواند به طور کامل نوع رهبری و باورهای فلسفی و ابزاری را مشخص کند و علتش هم بخاطر تفاوت در پیش فرضهایی است که طراح بر اساس آن این نرم افزار راطراحی نموده است. یعنی درپیش فرضهای فرد برنامه نویس این نرم افزار چیزی ی به نام توکل و اخلاص لحاظ نشده است بنابراین پروفایلر بدون برنامه قبلی نمیتواند خود را با این وضعیت تطبیق دهد. و همین امر باعث ضعف در کارایی این ابزار تحلیل درچنینموارد خاصی می شود.

سبک رهبری جیمی کارتر

برای کشف سبک رهبری جیمی کارتر پس از جمع آوری مطالب و داده های مربوط به جیمی کارتر و ارزیابی آنها و اطمینان حاصل کردن از ارتجالی بودن داده ها، مصاحبه ها برای تعیین سبک رهبری و سخنرانی ها برای تعیین کد عملیاتی به نرم افزار پروفایلر ارائه شد که حاصل نتایج به دست آمده و تفسیر اجمالی نتایج درجدول ذیل قابل مشاهده میباشد.

جدول شماره : ۱۶ گروههای مقایسه بالقوه و نمرات جیمی کارتر

ویژگی شخصیتی	نمونه ۸۷ نفری روسای دولت ها	نمونه ۱۲۲ نفری رهبران سیاسی	نمرات کارتر	تفسیر نمرات کارتر
باور به توانایی کنترل رویدادها	میانه = ۰.۴۴ پایین > ۰.۳۰ بالا < ۰.۵۸	میانه = ۰.۴۵ پایین > ۰.۳۳ بالا < ۰.۵۷	۰.۳۷	پایین
نیاز به قدرت	میانه = ۰.۵۰ پایین > ۰.۳۷ بالا < ۰.۶۲	میانه = ۰.۵۰ پایین > ۰.۳۸ بالا < ۰.۶۲	۰.۳۸	پایین

اعتماد به نفس	میانہ = ۰.۶۲ پایین > ۰.۴۴ بالا < ۰.۸۱	میانہ = ۰.۵۷ پایین > ۰.۳۴ بالا < ۰.۸۰	۰.۳۳	پایین
پیچیدگی شناختی	میانہ = ۰.۴۴ پایین > ۰.۳۲ بالا < ۰.۵۶	میانہ = ۰.۴۵ پایین > ۰.۳۲ بالا < ۰.۵۸	۰.۵۸	بالا
تمرکز بر وظیفه	میانہ = ۰.۵۹ پایین > ۰.۴۶ بالا < ۰.۷۱	میانہ = ۰.۶۲ پایین > ۰.۴۸ بالا < ۰.۷۶	۰.۵۰	پایین
قوم گرایی	میانہ = ۰.۴۲ پایین > ۰.۳۲ بالا < ۰.۵۳	میانہ = ۰.۴۳ پایین > ۰.۳۴ بالا < ۰.۵۳	۰.۱۸	خیلی پایین
بی اعتمادی نسبت به دیگران	میانہ = ۰.۴۱ پایین > ۰.۲۵ بالا < ۰.۵۶	میانہ = ۰.۳۸ پایین > ۰.۲۰ بالا < ۰.۵۶	۰.۲۲	پایین

با توجه به نمرات تحلیل صفات در جدول شماره ۱، تعیین سبک رهبری جیمی کارتر بدین قرار محاسبه می شود: با توجه به نمره پایین در صفات "نیاز به قدرت" و "باور به توانایی کنترل رویدادها" انتظار می رود کارتر در برخورد با محدودیت ها آنها را بپذیرد، با توجه به کسب نمره پایین در "اعتماد به نفس" و نمره بالا در "پیچیدگی شناختی" انتظار می رود نسبت به ورود اطلاعات دریافتی باز عمل کند، و با توجه به کسب نمره پایین در "تمرکز بر وظیفه" و "قوم گرایی" و "بی اعتمادی به دیگران" نیز انتظار آن است که کارتر در سبک رهبری خود بر حفظ روابط و ارتباط با دیگران تاکید کند. و در نتیجه باید گفت: بر طبق جدول شماره ۱ نوع سبک رهبری جیمی کارتر سبک "رفاقتی" است. به عبارت دیگر: رهبری کارتر مبتنی بر تمرکز بر مصالحه در مورد تفاوت ها و اجماع سازی و بر کسب اعتبار و مقام از طریق قدرتمند سازی دیگران و مشارکت در پاسخگویی است.

کد عملیاتی جیمی کارتر:

برای شناخت کاملتر شخصیت سیاسی جیمی کارتر به بررسی کد عملیاتی او بر اساس نظر جورج میپردازیم. در این روش تحلیل شخصیت، کد عملیاتی یا باورهای سیاسی رئیس جمهور سابق ایالات متحده را که شامل: باورهای فلسفی و باورهای ابزاری می باشد را برای کارتر بررسی می کنیم. برای ناآل شدن به این مقصود ابتدا سخنرانی های جیمی کارتر در دوران ریاست جمهوری و در رابطه با جریان انقلاب اسلامی و رهبری امام خمینی (ره) جمع آوری، ارزیابی و به نرم افزار پروفایلر ارائه گردید که شرح و تفسیر شاخص های آنها به شرح ذیل است.

جدول شماره ۱۷: نمرات کد عملیاتی جیمی کارتر

تفسیر	نمرات	باورهای فلسفی
قطعا دوستانه است	۰.۶۰	ماهیت جهان سیاست

P-2	تحقق پذیری ارزشهای سیاسی	۰.۴۹	قطعاً خوشبین است
P-3	پیش بینی پذیری آینده سیاسی	۰.۳۸	پیش بینی پذیری آینده متوسط
P-4	کنترل بر پیشرفت تاریخی الف) کنترل خود ب) کنترل دیگری	۰.۶۳	نسبتاً زیاد
		۰.۳۷	نسبتاً کم
P-5	نقش شانس	۰.۸۰	بسیار بالا
باورهای ابزاری		نمرات	
I-1	رویکرد استراتژیک نسبت به اهداف	+ ۰.۸۳	همکاری قطعی
I-2	تعقیب تاکتیکی اهداف	+ ۰.۵۹	قطعاً همکاری می طلبد
I-3	جهت گیری ریسک	۰.۳۱	ریسک پذیری کم
I-4	انعطاف پذیری تاکتیک هاز طریق زمان بندی اقدام الف) همکاری/تعارض ب) کلمات/کردار	۰.۴۴	انعطاف پذیری متوسط
		۰.۶۰	انعطاف پذیری متوسط
I-5	مطلوبیت ابزار الف) پاداش ب) وعده ج) درخواست/پشتیبانی د) مخالف/مقاومت ح) تهدید ط) تنبیه	۰.۳۳	مطلوبیت زیاد
		۰.۴۵	مطلوبیت زیاد
		۰.۱۶	مطلوبیت متوسط
		۰.۰۵	مطلوبیت کم
		۰.۰۵	مطلوبیت کم
		۰.۰۶	مطلوبیت کم

نمرات باورهای فلسفی جیمی کارتر نشان می دهد که او ماهیت جهان سیاست (P-1) را به طور قطعاً دوستانه می بیند. او همچنین درباره چشم اندازها برای تحقق ارزشهای اساسی سیاسی (P-2) قطعاً خوشبین است. کارتر پیش بینی پذیری آینده سیاسی (P-3) را متوسط می داند، همچنین درجه کنترل خود بر پیشرفت تاریخی (P-4a) را نسبتاً زیاد ارزیابی میکند. در نظر کارتر نقش شانس در سیاست بسیار بالا است، یعنی کارتر کارهایی که شانس موفقیت (۰.۸۰) را دارند را انجام خواهد داد.

نمرات باورهای ابزاری کارتر نشان می دهد: که باور کارتر که جهت گیری همکاری قطعی بهترین استراتژی (I-1) است، که تاکتیک (I-2) همکاری قطعی مستلزم آن است. جهت گیری عمومی ریسک (I-3) اندکی است و این نشان می دهد که ایشان ریسک گریزی بالاتری نسبت به دیگر رهبران دارد. تمایل کارتر به انتقال بین تاکتیک های همکاری و تعارض (I-4a) متوسط است. همچنین تمایل انتقال بین تاکتیک کلمات و کردار (I-4b) نیز متوسط اما از تمایل انتقال بین تاکتیک کلمات و کردار اندکی بیشتر است. شاخص های مطلوبیت ابزار (I-5) نشان می دهد که تکیه ایشان بر وعده و پاداش از مطلوبیت بسیار

زیادی برخوردار است، ابزار درخواست/پشتیبانی، نمره مطلوبیت متوسطی دارد، ابزارهای تنبیه و مخالف/مقاومت و تهدید همگی از مطلوبیت بسیار پایین برخوردارند

نتیجه گیری

حوزه روانشناسی سیاسی در ایران به علت اینکه میان رشته ای بودن مورد استقبال شایسته قرار نگرفته و ظرفیت های این رشته برای تفسیر وقایع سیاسی ناشناخته مانده است. لذا احساس نیاز شد که از دریچه نگاه روانشناسان، نگاهی نخبه گرایانه به انقلاب اسلامی داشته باشیم. در این تحقیق سعی شد تا با درک شخصیت و فهم روانشناسانه از رهبر کبیر انقلاب اسلامی امام خمینی (ره) و جیمی کارتر رئیس جمهور ایالات متحده آمریکا به عنوان حامی روانی خارجی شاه در در سالهای ۱۹۷۹ تا ۱۹۷۶ محسوب می شد و با توجه شخصیت ضعیف و وابسته محمد رضا شاه پهلوی حمایت آمریکا راهمزا روانی خود می انگاشت (طاهری، ۱۳۸۹، ص ۸۴-۸۳). و با علم به اینکه که شاه از تصمیمات و سیاستهای کاخ سفید بسیار متاثر بود و به عبارتی هم از حمایت کامل آمریکا برخوردار بود و هم مجری سیاستهای آمریکا در خاور میانه بود، به تحلیل شخصیت امام خمینی (ره) و جیمی کارتر میپردازیم تا با کشف نوع رهبری آنها و کد عملیاتی آنها بتوانیم هر چه بهتر چگونگی انقلاب اسلامی را تفسیر نماییم.

امام خمینی فردی خود شکوفا با صبغه الهی، عرفانی برگرفته از مکتب و نگرش اسلام ناب محمدی (ص) بود که سبک رهبری خود را بر مبنای خدا محوری و در جهت کسب رضای خداوند و انجام دستورات او بنا نهاده بود (شفیعی، ۱۳۸۴، ص ۲۳۸-۲۳۷). در جریان انقلاب اسلامی امام (ره) طبق باورهای ابزاری و فلسفی ذیل عمل می کرد:

الف: باورهای فلسفی

ماهیت جهان سیاست	اندکی دوستانه است
تحقق پذیری ارزشهای سیاسی	مخلوطی از خوشبینی و بدبینی
پیش بینی پذیری آینده سیاسی	بسیار کم
کنترل بر پیشرفت تاریخی	کم
الف) کنترل خود	بسیار بالا
ب) کنترل دیگری	بسیار بالا
نقش شانس	بسیار بالا

ب: باور های ابزاری

رویکرد راهبردی نسبت به اهداف	همکاری قطعی
تعقیب تاکتیکی اهداف	قدری همکاری می طلبد
جهت گیری ریسک	ریسک پذیری کم

انعطاف پذیری متوسط انعطاف پذیری متوسط	انعطاف پذیری تاکتیکی هاز طریق زمان بندی اقدام الف) همکاری/تعارض ب) کلمات/کردار
مطلوبیت کم مطلوبیت کم مطلوبیت بسیار زیاد مطلوبیت کم مطلوبیت کم مطلوبیت کم	مطلوبیت ابزار الف) پاداش ب) وعده ج) درخواست/پشتیبانی د) مخالف/مقاومت ح) تهدید ط) تنبیه

و در مقابل جیمی کارترینز فردی بود که توانسته بود اعتماد اکثریت ملت آمریکا را جلب کند و نماینده و سکان ریاست جمهوری ایالات متحده را بدست گیرد. و با نگرش حقوق بشری که برخاسته از فرهنگ غرب بود سبک رهبری رفاقتی خود را شکل دهد. این روش مبتنی بر مصالحه بود کارتر در مدت ریاست جمهوری خود در مقابل ایران بر اساس باورهای فلسفی و ابزاری ذیل عمل می کرد.

الف: باورهای فلسفی

ماهیت جهان سیاست	قطعاً دوستانه است
تحقق پذیری ارزشهای سیاسی	قطعاً خوشبین است
پیش بینی پذیری آینده سیاسی	پیش بینی پذیری آینده متوسط
کنترل بر پیشرفت تاریخی	نسبتاً زیاد
الف) کنترل خود	نسبتاً کم
ب) کنترل دیگری	بسیار بالا
نقش شانس	

ب: باورهای ابزاری

رویکرد استراتژیک نسبت به اهداف	همکاری قطعی
--------------------------------	-------------

تعمیق تاکتیکی اهداف	قطعاً همکاری می طلبد
جهت گیری ریسک	ریسک پذیری کم
انعطاف پذیری تاکتیک ها از طریق زمان بندی اقدام	انعطاف پذیری متوسط
الف) همکاری/تعارض ب) کلمات/کردار	انعطاف پذیری متوسط
مطلوبیت ابزار الف) پاداش ب) وعده ج) درخواست/پشتیبانی د) مخالف/مقاومت ح) تهدید ط) تنبیه	مطلوبیت زیاد مطلوبیت زیاد مطلوبیت متوسط مطلوبیت کم مطلوبیت کم مطلوبیت کم

در تحلیل روانشناختی انقلاب اسلامی ما بر عملکرد ۳ نفر تاکید اساسی داریم ۱- امام خمینی ۲- محمد رضا شاه ۳- جیمی کارتر محمد رضا شاه پهلوی همانطور که گفته شد دارای ضعف شخصیتی بود و نمی توانست وضعیت انقلابی را درک و با آن مقابله کند. لذا با توجه به اینکه مهمترین حامیان روانی خود یعنی: ۱- اسدالله علم که به علت سرطان در گذشته بود ۲- خواهرش به خاطر اختلافات در خارج به سر می برد ۳- شاه نیز به خاطر بیماری سرطان احساس میکرد که از حمایت الهی برخوردار نیست و حالا دیگر تنها حمایت آمریکا مانده بود که آن هم در حاله ای از ابهام و دوگانگی بود (طاهری، ۱۳۸۴، ص ۷۶).

از یک سو کارتر با فشار در جهت آرمانهای حقوق بشر باعث شده بود تا شاه در ایران فضای باز سیاسی اعلام کند و مخالفین شاه از فرصت استفاده کنند و قدرتمند شوند، برژنسکی میگوید: «زمانی که یک دولت مردم را شکنجه می کند، یا آن ها را به خاطر باورهایشان در زندان اسیر می کند، یا با اقلیت ها برخورد عادلانه نمی کند، یا به آن ها اجازه مهاجرت یا پرستش خدا را نمی دهد، ما نمی توانیم از این قضیه چشم پوشی کنیم» و از سویی دیگر با اعلام حمایت از شاه سعی می کرد تا شاه کنترل اوضاع را در دست بگیرد. در همین ارتباط برژنسکی در توجیه عملکرد دولت کارتر توضیح می دهد که: «هرگز از شاه خواسته نشد به حقوق بشر توجه کند و در واقع آمریکا سعی می کرد تا شاه را تشویق کند که نسبت به مخالفان خود سختگیرتر باشد» (برژنسکی، ۱۳۷۹، ص ۱۵۳-۱۴۷).

حتی در جهت گیری های کاخ سفید نسبت به انقلابیون نیز دو دستگی وجود داشت که شامل: ۱- گروه سایروس ونس و وزرات امور خارجه که معتقد به سیاست ملایم در مقابل انقلابیون بود. ۲- گروه برژنسکی مشاور امنیت ملی کارتر که معتقد به راهکار نظامی و توسل به زور علیه انقلابیون بود. (شریعتی، عباسی، ۱۳۹۰، ص ۲۰۲)

کارتر فردی آرمانگرا بود. در کد عملیاتی وی نیز خوشبینی وی بر ماهیت سیاست مشاهده می شود که موید این امر است. اما آرمانهای او باید در عرصه عمل پیاده می شد تا منافع ملی ایالات متحده حفظ شود. در طی کشف سبک رهبری کارتر و کد عملیاتی وی دریافتیم که کارتر "اعتماد به نفس" پایین، "توانایی کنترل رویدادها" در سطح پایین و "نیاز به قدرت" در سطح پایین داشت و نسبت به ماهیت سیاست به طور قطعی خوش بین بود و نسبت به آینده خوشبین بود، توانایی کنترل به پیشرفت تاریخی نسبت به دیگران را کم می دانست همه ی این ویژگیها به نوعی، سبک رهبری مبتنی تمرکز بر مصالحه و نوع رفاقتی را تقویت می کرد و باعث می شد تا کارتر از منظر روانشناختی در تصمیم گیری های به موقع و بحرانی با چالش اساسی روبرو گردد. به بیان بهتر کارتر به عنوان رئیس دستگاه تصمیم گیری ایالات متحده نتوانست با نگرش واقع گرایانه به درک مناسبی در مورد اهمیت ایران در مواجهه با منافع ملی آمریکا دست یابد^۰ (ملکو تیان، ۱۳۸۰، ص ۱۸۹)

از طرفی چالشهای فراوانی در برابر دولت کارتر نظیر (بحران سوخت و انرژی، مسئله کمپ دیوید، مسئله چین، امضای سالت ۲ با شوروی، و مسئله اعراب و اسرائیل وجود داشت. همگی باعث شد تا نتواند مسئله حقوق بشر در ایران با منافع ملی ایالات متحده که یکی از قطب های اصلی در دکتترین (نیکسون - کسینجر) بود را تطبیق دهد. تطبیق این دو مسئله در صحنه عملیاتی با سبک رهبری رفاقتی و مصالحه و رویکرد استراتژیکی و تاکتیکی صرفاً همکاری با ریسک پذیری کم و با ابزارهای وعده و پاداش غیر ممکن نبود. آن هم هنگامی که رهبری انقلابیون شخصی چون امام خمینی باشد.

لذا کارتر نتوانست یک حمایت همه جانبه، واضح و منسجم از شاه که متکی به حمایت -های دیرینه آمریکا بود به عمل آورد.

شاه که در این سالها ۵۶-۵۷ به شدت از لحاظ منابع قدرت داخلی ضعیف شده بود نیاز به حمایت خارجی داشت و این حمایت خارجی نیز به علت توضیحاتی که داده شد فراهم نشد.

شاه در مقابل خود انقلابیونی رامی دید که با رهبری فرزانه، با اعتماد به نفس بالا از جنس توکل به خدا و توانایی کنترل رویدادها از جنس تکلیف گرایی و نیاز به قدرتی از جنس اخلاص داشتند که بر اساس آموزه های اسلام ناب محمدی (ص) به پا خواست و در مقابل رژیم پهلوی شروع به مبارزه کرد. در ادبیات امام (ره) هیچ چیزی نمی توانست مانع حرکت و قیام الله باشد. اراده ای که باعث می شد در سن هشتاد سالگی با تمام وجود در راه انجام فرامین الهی تلاش کند و کهولت سن و پیری را به سخره بگیرد.

شالوده اصلی رهبری امام خدا محوری و معنویت بود و البته امام توانایی بسیار بالایی در تطبیق آرمانهای اسلام با واقعیت ها داشت، ایشان درک دقیقی از موقعیت ها و اوضاع کشور داشت و با همین درک دقیق و شناخت قوی از واقعیت ها دقیقاً نقطه ی مقابل کارتر قرار می گرفت (شفیعی، ۱۳۸۴، ص ۴۰).

امام توانسته بود اندیشه و عمل خود و ملت را که همان وحدت کلمه بود، همسو سازد و آحاد ملت ایران را در جهت اهداف مشترک بسیج کند و از تمام ظرفیت های ملت برای پیروزی انقلاب استفاده کند. باید عنوان کرد که در بررسی شخصیت انسانهایی که در مکتب اسلام و با مفاهیم و ادبیات خاص خود (اخلاص، توکل، تکلیف گرایی و ....) رشد یافته اند، باید در زمینه فرهنگی خود، مورد بررسی قرار داد. چرا که نظریاتی که در مکاتب غیر اسلامی غرب رشد یافته است می تواند تنها بخش کوچکی از واقعیت های موجود شخصیت و رفتار این انسانهای بزرگ رادرک کند.

- آذربایجان، مسعود و دیگران؛ روانشناسی اجتماعی با نگرشی بر منابع اسلامی، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۰
- برژینسکی، زیگنیو؛ قدرت و اصول: خاطرات برژینسکی، ترجمه مرضیه صادقیان، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت خارجه، ۱۳۷۹
- پاشایی، عباس؛ روانشناسی سیاسی سید محمد خاتمی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه مفید، چاپ نشده، ۱۳۸۸
- ستوده، امیررضا؛ پایه پای آفتاب، ج ۱، تهران، انتشارات پنجره، ۱۳۷۳
- شفیعی، عباس؛ استراتژی رهبری امام خمینی (س)؛ تهران موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی؛ ۱۳۸۴
- شریعتی، شهروز؛ عباسی، مهدی؛ "بررسی تناقض های تصمیم سازان امریکایی در برابر انقلاب ایران براساس نظریه تصمیم گیر ی"، فصلنامه مطالعات سیاسی سال سوم شماره ۱۱، ۱۳۹۰
- طاهری، سید مهدی؛ "روانشناسی شخصیت محمدرضا پهلوی"، جستارهای سیاسی معاصر، سال اول، شماره دوم، ۱۳۸۹
- فتحی آشتیانی، علی؛ مقدمه ای بر روان شناسی سیاسی، تهران، بعثت، ۱۳۸۱
- ملکوتیان، مصطفی؛ "ایران و امنیت ملی امریکا" فصلنامه مطالعات سیاسی سال چهارم، شماره شانزدهم، ۱۳۸۰

- Greenstein, F. I. (1969). Personality and politics: Problems of evidence, inference and conceptualization. Chicago: Markham, pp20-30

-Margaret G. Hermann, " ASSESSING LEADERSHIP STYLE" Social Science Automation, OriginallyPublished November 1999,Minor revision 2002-11-13,pages 4-8

-<http://millercenter.org/president/carter/essays/biography/print>

-<http://socialscience.net/Docs/OpCode.pdf>